

**KCSE TRIAL 2021
KISWAHILI PAPER 3**

SEHEMU YA A: SHAIRI -SWALI LA LAZIMA

1. M.S.Khatib: *Fungate ya Uhuru*

Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yanayofuata

Maendeleo ya umma

Sio vitu maghalani

Kama tele vimesaki

Lakini havishikiki

Ama havikamatiki

Ni kama jinga la moto

Bei juu

Maendeleo ya umma

Sio vitu gulioni

Kuviona madukani

Kuvishika mikononi

Na huku wavitamani

Kama tamaa ya fisi

Kuvipata ng'o

Maendeleo ya umma

Sio vitu shubakani

Dhiki ni kwa mafakiri

Nafuu kwa matajiri

Ni wao tu washitiri

Huo ni ustiimari

Lo! Warudia

Maendeleo ya umma

Ni vitu kumilikiwa

Na wanyonge kupatiwa

Kwa bei kuzingatiwa

Bila ya kudhulumiwa

Na hata kuhadaiwa

Hiyo ni haki

Maendeleo ya umma

Dola kudhibiti vitu

Vijapo nchini mwetu

Na kuwauzia watu

Toka nguo na supatu

Pasibakishwe na kitu

Huo usawa

Maendeleo ya umma

Watu kuwa na kauli

Katika zao shughuli

Vikaoni kujadili

Na mwisho kuyakubali

Maamuzi halali

Udikteta la

Maendeleo ya umma

Watu kuwa waungwana

Vijakazi na watwana

Nchini kuwa hakuna

Wote kuheshimiwa

Wazee hata vijana

Maswali

- a) Huku ukitoa mifano, toa ithibati kuwa hili ni shairi huru (alama 5)
- b) Mtunzi wa shairi hili alidhamiria nini? (alama 1)
- c) Bainisha matumizi mawili ya tamathali za usemi katika shairi hili. (alama 2)
- d) Andika ubeti wa nne kwa lugha ya kawaida (alama 4)
- e) Eleza mambo yanayodhihirisha kuwa nchi imepiga hatua kiuchumi kwa mujibu wa shairi hili. (alama 4)
- f) Eleza kwa kutoa mfano mbinu ambayo mtunzi wa shairi hili ametumia kutosheleza mahitaji ya kiarudhi katika ubeti wa sita. (alama 2)
- g) Eleza aina ya urudiaji unaojitokeza katika ubeti wa pili na uonyeshe umuhimu wake katika shairi hili. (alama 2)

SEHEMU YA B: RIWAYA

Assumpta K. Matei: *chozi la Heri*

Jibu swali la 2 au la 3.

2. Riwaya ya *Chozila Heri* inasawiri adha zinayozikumba nchi za Kiafrika. Thibitisha kwa kutoa mifano mwafaka. (alama 20)
3. “Vijana hawapaswi kungojea kufanyiwa kila kitu. Tumewapa nyavu za kuvulia, nao wanaona wangoje kuletewa samaki!”
 - a) Eleza muktadha wa dondoo hili (alama 4)
 - b) Fafanua maudhui yanayodhihirika katika dondoo hili (alama 2)
 - c) Tambua na ueleze mbinu mbili za kimtindo zinazojitokeza katika dondoo hili (alama 4)
 - d) Eleza maafa yaliyomwandama msemaji wa kauli hizi (alama 4)
 - e) Taja na ueleze sifa sita za msemewa (alama 6)

SEHEMU YA C: TAMTHILIA

P. Kea: *Kigogo*

Jibu swali la 4 au la 5

4. Tamthilia ya *Kigogo* imesheheni mambo ya kukatisha tamaa. Thibitisha huku ukitoa mifano inayofaa. (alama 20)
5. “Walikuwa wanataka kukukanganya tu ili usiweze hata kuwakisia waliokudhuru”

- a) Eleza umuhimu wa msemaji katika dondoo hili (alama 4)
- b) Ni maudhui yapi yanayodhihirika katika dondoo hili? (alama 2)
- c) Msemewa na wenzake ambao wanapigania ukombozi pamoja walikumbana na vizingiti anuai. Eleza kwa kutoa mifano (alama 14)

SEHEMU YA D: HADITHI FUPI

A.Chokocho na D. Kayanda: *Tumbo Lisiloshiha na Hadithi Nyingine*

Jibu swali la 6 au la 7.

Ali A. Ali: *Ndoto ya Mashaka*

- 6. “Na kwa nini hazitaki kuukemea mfumo huu wa maisha? Mfumo wa mwenye nacho kuendelea kupata na msinacho kuendelea kukosa?”
 - a) Eleza muktadha wa dondoo hili (alama 4)
 - b) Fafanua maudhui mawili yanayodhihirika katika dondoo hili (alama 4)
 - c) Tambua na ueleze sifa sita za msemaji (alama 6)
 - d) Eleza athari ya “msinacho kuendelea kukosa” katika jamii husika (alama 6)
- 7. Fafanua jinsi suala la elimu limeshughulikiwa katika *Tumbo Lisiloshiha na Hadithi Nyingine* kwa kurejelea hadidhi zifuatazo:
 - a) *Mapenzi ya Kifaurongo* (alama 5)
 - b) *Shogake Dada ana Ndevu* (alama 5)
 - c) *Mtihani wa Maisha* (alama 5)
 - d) *Mwalimu Mstaafu* (alama 5)

SEHEMU YA E: FASIHI SIMULIZI

8. Soma utungo ufuatao kisha ujibu maswali

Hapo zamani za kale paliishi mtoto katika kisima kimoja. Siku moja mtoto huyu aliokota kijiwe karibu na soko kuu. Kijiwe kilikuwa kikimeremeta kwa rangi mbalimbali na kilizingirwa na pete ya dhahabu.

Mtoto huyu na wenzake walianza kurushiana kijiwe hicho. Baada ya muda kilianza kuongezeka umbo na kuonekana kama kiwiliwili cha binadamu. Kikaanza kuwakimbiza wale watoto. Kutokana na ukelele wao, watu walikuja kutazama nini kilikuwa cha mno. Walipofika walikutana ana kwa ana na dubwana hilo. Lilizidi kuongezeka umbo na likawameza wote pamoja na mifugo wao. Wachache waliojaribu kukimbia liliwashika kwa mikono yake mipana na mirefu. Kwa bahati njema alikuwepo mama mmoja aliyeona hayo yote. Alikuwa mbali kiasi na hapo. Aliteremka kutoka kilele cha mlima na kuwapata wakulima makondeni na sawia akawajuza kuhusu kitendo kilichomwogofya sana. Wote wakaacha shughuli zao na wakatwaa silaha zao wakaelekea soko kuu.

Dude sasa lilikuwa limejilaza baada ya shibe, wakulima wale walichagua watu sita ambao walijulikana kwa ushujaa wao. Pamoja walilinyemelea lile nyangarika na kulikata mara moja. Lilitoa mkoromo mkuu kabla halijakata kamba. Punde, wanakijiji kwa uangalifu mkubwa walitoboa tumbo lake wakitajia kupata maiti za wapenzi wao pamoja na mifugo wao. Wote walijawa na furaha kuu walipoona wapenzi wao wakijichomoza kutoka tumboni, mmoja baada ya mwingine hadi akatoka yule wa mwisho. Mbuzi, kondoo na ng'ombe wote walitoka mmoja mmoja.

Siku hiyo kuliandaliwa sherehe ya kumshukuru Muumba kwa wema wake. Watoto walishauriwa wasithubutu kuchezea vitu wasivyovijua.

Maswali

- a) Ainisha kipera hiki cha hadithi (alama 1)
- b) Fafanua mambo manne yanayodhihirisha kuwa kipera hiki ni sanaa. (alama 4)
- c) Mwasilishaji bora wa kipera hiki anafaa kuwa na sifa gani? Eleza zozote nne. (alama 4)
- d) Onyesha mifano miwili ya fantasia katika hadithi hii. (alama 2)
- e) Eleza majukumu manne ya tungo hizi kwa wanajamii (alama 4)
- f) Eleza majukumu matano ya mtindo uliotumiwa kuanzisha hadithi hii. (alama 5)